„ЗАСТАВА“ излази редовно:
средом птком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 190. У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 12. (24.) ДЕЦЕМБРА 1879. ГОДИНА XIV.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

Ниш, 10. дек. Вукашин Петровић предлаже замену патентарине постотним прирезом. Тим за десет година државни дуг плаћен. Предлог потпомажу 30 заступника. Влада пристаје.

ЕНГЛЕСКА НЕВОЉА У АЗИЈИ.

По најновијим вестима, што стижу из Азије, енглески положај у Авганистану постаје сваки дан све то тежи и опаснији.

Енглеско-индијска војска, која је након свог првог успешног војевања против Сир-Алије већ на повратку била у Индију, на изненадни глас о покољу енглескога посланства у Кабулу, мораде се брже боље натраг окренути, да би мир и поредак успоставили у престоници емировој.

Главно-командујући енглеско-индијске војске, генерал Робертс, морао је одвећ невешто поступати у Кабулу, када је произвео баш противан резултат.

У место да је умирио духове, он је својим преким мерама још већма раздражио и по себи фанатички живаљ мухамедански.

Енглеска власт у Авганистану налази се као над каквим страховитим вулканом, који сваки час може букнути и њу претрпати и коначно уништити.

Од Херата, другог главнога града, и северних крајева Авганистана, са обала реке Сир-Дарије, прикупљају се велике непријатељске масе око зидова кабулских.

Да би се боље концентрисали, морали су Енглези већ и сам Кабул напустити, и сада се налазе северно од тога места, у утврђеном табору око Шерпура.

Положај енглеске војске доиста је критичан!

То се најбоље види и из последњих вести, што су стигле са бојишта, по којима је генерал Робертс непријатељске нападаје истина одбио на свима линијама, али непријатеље није распрштио, јер они још једнако држе висове око енглескога табора.

Кад се у обзир узме, колики је је број непријатеља код Кабула, који број још једнако расте, а с друге се стране помисли, да су редови енглеско-индијске војске јако прорешетани и десетковани, то досадашњим ратовањем, то разним заразама и ванредним напрезањима: то је онда вероватно, да генерала Роберса лако може постићи слична катастрофа као и она пре три десетине година, када је читава енглеска војска коначно била сатрвена у страховитим кланцима кајберским.

То изгледа тиме вероватније, што је енглеска војска у Авганистану сама себи остављена, јер јој не може за времена у помоћ стића издашнија помоћ из Индије у ово доба године, када су сви кланци, што воде од Пешавура у Кабул, покривени дубоким снегом.

Ако је рат против Зулу-Кафера у јужној Африци Енглеску стао млого крви и новаца, авганистански рат биће скопчан са несрављено већим жртвама.

Ова војна, ако се несретно оконча, може по Енглеску имати кобних посљедица, које силно могу уздрмати њен досадашњи положај као светске силе.

Већ се и сада опажа велика узбуђеност у Енглеској.

Јавно мњење на Темзи јако је узрујано и очекује са нестрпљењем новије вести из Азије.

Сви увиђавнији кругови дају за право Глестону, том духовитом државнику и бившем вођи либералне странке, који је већ давно дигао свој глас против несмислене освојачке политике садашњега енглескога кабинста и њенога семитскога шефа, лорда Биконсфилда, који би у својој смешној ратоборности у један мах хтео да ратује у свих пет делова света!

Енглеска нема довољно стајаће војске ни за своје европске земље и простране ваневропске колоније, а још мање може се она са изгледом на успех упуштати у спољашње ратове.

Садашњи рат у Авганистану може у толико опаснији постати по Енглеску, што она у томе рату лако може у сукоб доћи са самом Русијом.

Ако је Русија у последњем источноме рату привидно попустила Енглеској у Европи, то јој зацело неће попустити у Азији, јер то не допушта њен интерес и углед а и формално право је на њеној страни.

Између Русије и Енглеске постоји већ од више година уговор, по коме би река Сир-Дарија имала бити граница руској области у средњој Азији а Авганистан остати неутрална зона између руског Туркестана и енглеске Индије.

Енглеска је тиме, што је посела Авганистан, у коме важније тачке мисли за навек задржати, повредила споменути уговор.

Русија зато није огласила рат Енглеској.

Али и она хоће од своје стране да протегне своју интересну сферу у Азији у толико, у колико је нужно, да енглеској окупацији у Авганистану држи баланс у.

То Русија мисли извршити освојењем Мерва, главнога места пустињачких Текеа-Туркомана.

Од Мерва ће Русија лако доминирати Хератом, другим главним местом у Авганистану, које по његовом географском положају с правом називају кључем Индије.

Прва руска експедиција против Мерва није сретно испала.

Та војна била је сувише на брзу руку опремљена и није била довољно снабдевена, тако да се неповољан резултат већ у напред могао предвидити.

За пролеће се приправља нов поход на Мерв, који ће сада бити што боље опремљен, а неће ићи само у досадашњем правцу, од каспијскога језера кроз голему пустињу, где се небројене тешкоше имају да савладају, него ће ићи и од Самарканда, кроз земљу рускога вазала, емира од Бокаре, к реци Сир-Дарији, одакле преко Карђуја нема далеко до Мерва.

Док Руси Мерв поседну, тешко да ће више бити и једнога енглескога војника од робертсове војске у Авганистану.

Али ако међутим нова енглеска војска дође из Индије, затећи ће она зацело већ Русе у својој непосредној близини.

Ту ће се тада или наново повући граница између интересне сфере обе ове европске велесиле, која ће сада да боме бити далеко ужа, него што је досада била, — или ће се изродити рат.

Енглези се ужасавају, када и само помисле на рат са Русијом у Азији, јер знају, да им власт у Индији стоји на одвећ трошноме темељу.

Али се сукоб са Русијом неда избећи.

Он је само питање времена и Енглеска ће у њему очевидно подлећи.

Тај рат може ју лако стати Индије, тог алем-камена у сјајној круни њених ваневропских земаља, а губитак Индије би силно потресао садашњи импонујући положај Енглеске као светске силе.

Ударац, што би га Енглеска тиме претрпила, неби јако дирнуо јавно мњење европско.

Енглеска је држава, чија спољна политика, по општем гласу свију увиђавних, што се себичности тиче, нигде у целоме свету нема себи равне. —*а.*

Из делегација.

Обе делегације примило је Њег. Вел. 6. о. м., најпре угарску, понда аустријску. На поздраве оба председника одговорило је Њег. Вел. једнако.

Захваливши се на изразима верности и оданости и на напомени 25-годишњице брачног живота Њих. Вел., наставило је Њег. Вел. овим речима:

Задовољан сам, што вам и сад могу рећи, да су односаји монархије к свима страним силама вазда пријатељски. Надам се, да ће се благослови мира не помућени сачувати мојим народима. Искрен споразум с немачком царевином твдо ми јемчи, да ће наступити оно опште умирење које мирном раду осигурава потпун развитак. Ако последице рата у областима турске државе и нису са свим уклоњене, и пак се човек може надати, да ће доследно спроведење берлинског уговора и на балканском полуотоку донети потпун мир и за собом боље прилике.

Моја влада озбиљно је и брижљиво вршила задаћу, да занемарењем и немарима од векова тешко искушаним земљама Босни и Херцеговини добави благодети реда, сигурности и културе. По што је то дело мира успешно напредовало и по што је, извршујући берлински уговор, са свим споразумно с Њег. Величанством султаном, хвала буди примерном вођењу и држању моје војске, мирно поседнуто неколико посадних места у новопазарском санџаку, могао сам допустити, да се још ове године и по ново ту скоро знатно смањи војска у овим земљама. Отуд је могло бити, да се издатци на окупацију знатно смање. Што сам лањске године означио као мету, којој нам ваља спешити, да се на име управни трошкови тих земаља могу похрити сопственим средствима, ове ће године већ да се оствари. Поредак у управи и сигурност у правним односајима знатно ће отворити богата врела тих земаља.

Из поднесака, које вам је моја влада на уставан претрес предала, дознаћете, да је она потпуно водила рачун о финансијском положају монархије и да је све захтеве искључила, које налажу како меня тако и вами једнако драги интереси монархије и положај, који она међу силама заузима. Ваше посведочено родољубље, ваша показана увиђавност руководаће вас при вршењу вашег уставног деловања. Ја се уздам у то и искрено вас поздрављам добродошлицом.

*

Законски предлог о индемнитету поднет је 17. о. м. угарској делегацији, а аустријска га је истог дана већ претресла. У предлогу се вели: 1. По што до краја ове године не би делегације могле претрести прорачун за идућу годину, а влада се мора побринути, како ће набавити новац за позриће заједничких трошкова за прва два месеца идуће године, то заједничко министарство моли делегацију, нека га опуномоћи, да за покриће заједничких трошкова за прва два месеца 1880 год. може употребити своту, која одговара редовним потребама за исто време од год. 1879. Ти ће се издатци додати у прорачун за 1880. која тек ваља да се одобри. Тај поступак пак не прејудикује одобрењу прорачуна за 1880. ни у целини, ни у појединим одсецима и поштама. — 2. Заједничке своте имају се у смислу закона о поравнању разделити на обе државне половине. — У аустријској делегацији примљен је владин предлог једногласно и без дебате. Угарска делегација упутила га је истог дана сједињеним одборима, који су га сутра дан претресли. По што се истог дана у заступничком дому царевинског већа претресао обранбени закон, то су на предлог Андрашија одбори причекали, да виде, какво ће исти закон тамо проћи, јер после тог свршеног чина моћи ће делегација одлуку лакше донети. Не знајући одлуку заступничког дома рајхсратског, угарска делегација не би могла донети коначну одлуку. Ако заступнички дом на име усвоји §. 2. обранбеног закона, а аргументисаше Андраши и другови му, угарска делег. не може индемнитет онако преко трупце одобрити, као аустријска, него само с тим додатком, да се индемнитет тек онда поднесе на највишу санкцију, кад и обранбени закон, тако да би оба поднеска у исто време могла бити санкционисана; ако пак не буде §. 2. обранб. зак. усвојен, онда делегација мора у другом облику одобрити покриће заједничког прорачуна за јануар и фебр. идуће године. У 2 сах. сврши се у рајхсрату гласање, којим се усвоји §. 2. обранб. зак. Сједињени одбори угар. делег. скупе се опет у седницу и по предлогу Мак. Фалка буде закључено, да закључак о индемнитету ступа у живот оног часа, кад обранбени закон добије највишу санкцију. После седнице сједињених одбора скупи се делегација у пленарну седницу, те донесе закључак једногласан с оним аустр. делег. само с додатком, да делегација остаје и овом приликом оног наворе, који је изречен у њеном закључку од 21. нов. (3. дек.) 1878. sub. num. 175., тј. прима поменут Фалков предлог.

Главна званична преписка о независности српске цркве.

I.

Министар иностраних дела посланику Његовог Височанства у Цариграду.

Београд 11. фебруара 1879.

Господине посланиче! Наступило је време да предузмемо корако за уређење наших црквених односаја према великој цркви цариградској.

Пошто је Србија престала бити саставни део отоманске царевине, природно је, да ни црква наша не може остати у оном односају према цариградској цркви, у коме се она налазила за време вазалних односаја Србије према отоманској порти. Ако црква католичка не познаје државни граница, црква православна, на против не показује примера, да се представништво њено у једној држави може налазити у зависности од црквеног старешинства у другој држави, шта више новија историја даје нам примера, да су државе, које су се образовале из појединих делова Турске и цркву своју изводиле испод хијерархијског старешинства цариградског. Грчка која је припадала не само по вери но и по народности цариградској цркви, одвојила се од цариградске патријаршије чим је своју независност државну прогласила. Јонски острови, док су били под протекцијом енглеском, зависиле су у црквеном погледу од патријарха цариградског, а како су у новије доба придружени краљевини Грчкој, ова је зависност престала. Митрополит јонски постао је одмах чланом св. синода атинског.

Што је цариградска патријаршија признала најпре једноверној и једноплеменитој Грчкој, па за тим једноверним и једноплеменим острвима јонским, то уверени смо, не ће она спорити ни Србији, која се, од како постоји као кнежевина, њој обраћала оним осећањима пијетета, која су јој вазда осигуравала најбоље и никад непомућене односаје с великом црквом. Шта више у данима искушења, у које је кад и кад западала велика црква, српска црква и српска држава остале су јој свагда верне и одане на свој глас и свој ауторитет употребљавале и преко граница Србије у корист слоге и заједнице с великом црквом.

И данас, кад би Србија консултовала своја осећања пијетета према великој цркви, она би сретна била да одржи и даље своје хијерархијске односаје с великом црквом, но она има да испуни дужности, које јој собом доноси њена државна независност.

Да, пали су сви основи, на којима је стајало вазалство Србије, изгубили су важност трактати и хатишерифи, на којима је почивало старо стање кнежевине, па се са свим природно намеће питање: да ли може остати у важности конкордат закључен између вазалне кнежевине и цариградске патријаршије 1832.? год.

Ово питање, чим се положи, само је по себи већ решено. Кад нема више трактата ни хатишерифа, који су освештавали вазалство кнежевине, природно је да не постоје више ни оне погодбе, које су на њиховом темељу утврђене, као што је конкордат. Србија је иступила из састава отоманске царевине и по сили једног великог међународног акта ушла у ред независних држава. Са државом српском повратила се у своју независност и српска црква.

То је данас и право и фактично стање ствари које не би даље потребовало никакве формалне расправе, но ми желећи, да и даље останемо верни својим осећањима, оданости према патријарху васионском, нисмо ради, да се од њега хијерархијски растанемо без споразумљења и благослова Његове Светости.

У то име, ја сам примио налог од Његовог Височанства, да на вас господине посланиче, управим ова посматрања с препоруком, да их ви смерно поднесете Његовој Светости и да од ње запросите благослов за разрешење од дојакошњих хијерархијских веза с уверењем, да ми, и ако смо током историјских догађаја принуђени да учинимо овај корак, ипак смо далеко од помисли, да би смо се хтели одвајати и догматички од велике цркве. Ми ћемо и даље очувати догматичне везе с њом; она ће у нама и даље налазити свагда верне и одане православне синове готове да подржавамо њу и њен углед.

Ми остављамо вама, господине посланиче, да се постарате извести ове налоге узвишеног господара у најсходнијој форми. Ми се надамо, да ћете ви умети извршити свој задатак, а да наши односаји с великом црквом остану и даље срдачни, као што су и до сад били, а уздамо се такође, да одзив који ће наш корак наћи код Његове Светости, не може бити неповољан, јер смо уверени, да патријаршија цариградска не ће хтети превидити ново стање ствари, које су догађаји створили а Европа освештала.

Примите, господине посланиче, уверење мог одличног поштовања.

(Потписан) **Јов. Ристић,**

Са српске народне скупштине у Нишу.

(Наставак.)

Министар председник (наставља). Но ако хоћемо да се саветујемо треба то да избегнемо. Г. предговорник казао је да влада није осигурала никакав услов за благостање, за трговину. Ја сам свагда био противан таком општем изразу, који у себи нема одређене садржине. Који су то услови за благостање? Таквих услова има много. То није довољно само рећи но треба изнети те услове за благостање, које је влада могла створити па није хтела створити. Г. предговорник сигурно неће да каже влади „владо, хоћемо да учиниш да будемо богати.“ Ко то не би желио? Но то се не постиже ни лако ни брзо. На томе се непрекидно и ради; то не може да буде дело једне владе и једне скупштине, то је дело дугог и свестраног рада. Он нам даље каже: зашто влада не закључује уговор с оном силом, с којом непрестано имамо посла. Ја бих молио г. предговорника, како он замишља то закључавање уговора? Тешко је те уговоре закључавати. Ту обадве уговарајуће стране траже да обезбеде своје интересе. Ја мислим ви нећете да тражите да закључујемо какав уговор, који ће жртвовати интересе земаљске. Даље, г. предговорник рече такође и то, како је суседна монархија још од две године забранила увоз наше стоке. Тако исто ми смо забранили увоз њихове стоке у нашу земљу. Ово је право сваке државе да забрани увоз стоке у своју земљу, кад у стоци влада зараза болести, а она у нас заиста постоји има већ две године. На том основу и суседна је монархија предузела нужне мере да се од наше стране огради. Даље казао је г. предговорник: дане смо говорили да је Аустрија повисила ђумручину на наше свиње, а влада је одговорила да није. Ја сам читао депеше нашег посланика из Беча, како је он одговорио, тако је вама саопштено, најпре је било неко неспоразумлење, а после је аустро-угарска влада објаснила да то није нарочито према Србији, но то бива по једној тарифи, која је уведена за све државе с којима нема она трговинског уговора. То није било порицање, него што у оном тренутку није довољно била ствар објашњена. Најпосле има једно начелно питање, које је предговорник додирнуо и које посланици често потежу, па налазим за нужно да се и о њему објаснимо. Каже се да предлози скупштински не излазе на среду. Но ко је томе крив? Ако ни сте ви, за цело нисмо ми. Сви предлози, као што знате, одлазе у одбор и што год из одбора изађе и у скупштини се усвоји предаје се влади, те она у том смислу подноси формалан предлог. Ја бих молио г. предговорника да именује тај предлог који је у скупштини усвојен и влади предан, па влада од своје стране није поднела формалан предлог. Ја не знам или бар ја се не сећам да смо забацили какво закључење скупштинско. Но сад ја имам једно замашно питање, наиме: докле се протежу и докле могу да важе предлози што их у скупштини учине влади или што влада учини скупштини? има ли ту рока? знали се где он престаје? Свакојако онај, који би мислио, да су владе све, које долазе кроз векове, дужне да држе рачуна од предлога свију који су ма кад дошли у скупштину, мени се чини да погрешно мисле. Свака влада има свој програм као и скупштина што излази с својим програмом или ако не излази, онда се изводи из њених закључења. Ако је једна скупштина, која је пре вас била донела један предлог који је у противуречију са вашим предлогом, хоћете ли ви да ми држимо рачуна од оног предлога, што је претходио, или од вашег предлога? Говори се на пример, у скупштини је закључено да се укину начелства па влада неизноси предлог. Ја на то просто имам да одговорим да за то незнам; ја нисам дужан да држим рачуна о ономе, што је пре нас и пре вас закључено. Та су закључења чиниле пређашње скупштине с пређашњом владом, а ова скупштина с овом владом није закључила. За њу је обвезно оно што ова скупштина са њом закључи, а не оно што је пре ње рађено. Може једна скупштина да промени свој програм, може нешто да закључи на што влада не може да пристане. Свака влада дужна је да изнесе своје гледиште и да га брани. То је уставна практика. Дакле ти предлози скупштински имају своје границе. Мњење је моје то: за владу је обавезно само оно, што јој она скупштина предложи са којом она ради, као и скупштина што није дужна да узима у претрес оно, што је некаранија влада предлагала. Ми стојимо једно према другоме лице у лице, ми предлажемо вама, а ви нама, ми се договарамо с вама а ви с нама, ал ми немамо посла никаквог с онима, који су предходили вама или нама.

Сава Обрадовић. По што су моје мисли исказане у говору многих мојих другова, а нарочито поштованог посланика Милана Ђурића, с којим се ја потпуно слажем, за то сам да се прими адреса одборске мањине у којој су истинито представљене жеље и потребе народа, да се на тај нацрт може однети она пословица народна „ни по бабу ни по стричевима, већ по правди Бога истинога.“

Глигорије Петронијевић. Ја сматрам за дужност да кажем, да у адреси одборске мањине потпуно су изнесене жеље и потребе народње. Нарочито што се тамо тражи штедња, простија администрација, с којом долази мањи број чиновника, који се код нас све више умножава, као да су нам на расположењу милиони дуката. Добро је и то у адреси мањине, што се изјављује негодовање влади, јер доиста за гажење закона о изворима државног дуга кривица је не само министра финансије, но и министарског савета, који је дужан да бди над правилним вршењем закона у земљи. За то што одборска мањина у својој адреси исказује искрено народње жеље и потребе свом господару, ја се потпуно с њоме слажем.

Јаков Павловић, наводи како никад не ће дати свога гласа за ону ствар, коју није добро испитао, а камо ли за овако важан акт као што је адреса. Противан је адреси одборске мањине што се тамо тражи да се распростру закони из старих у нове границе Србије, доказујући разловима да би то била већа штета по нашу браћу него добит, јер би се тим потрло обичајно право народа, на ком је сво њихово поверење основано, зна се да се закони не пишу да их само има, но да одговоре потреби народа. Но ако посланици, који с нама седе, кажу да је потреба да се наши закони распростру и на новоослобођене крајеве, то онда и ја небих ништа имао против тога, и ако знам да сем свега осталог није потребно што ће се пред нас изнети на решење предлог за решење аграрног питања. Даље противан је адреси одборске мањине што се у њој изјављује негодовање влади због извесног вршења закона о изворима државног дуга, који се не простире на цео народ српски но само на свештенике, чиновнике и трговце. На против он изјављује поверење људима, који су данас на влади и који су чврсто стојали уз престо Обреновића IV. и извршили дело ослобођења; сматра себе за срећног што се с тим људима слаже и по могућности помаже их. За то је за адресу одборске већине.

Известилац мањине **Марко Петровић** побија разлог предговорника Павловића, који тврди да никада неће дати гласа за предлоге, које није испитао, па га пита: како може оберучке прихватити предлоге владине, које није испитао. Побија разлоге једног посланика, који вели ако се распростру наши закони у новоослобођене крајеве, не могу градити по плану механе, школе, путове, и т. д. нисмо, вели, ни ми сретни што имамо механе по плану, а школе немамо, а путови су бољи само што је гонио бич ага да их граде, што ни ја не би желио. Даље побија разлоге предговорника да мањина куди постојећи закон за одужење земље, па доказује да она тај закон високо поштује, док постоји, а само изјављује незадовољство за неправилно вршење закона. Повторно моли да се адреса одборске мањине не изопачава но онако тумачи како је и написана.

Јаков Павловић чини примедбу известиоцу мањине да има на уму да не говори са самим послаником о коме говори, но пред оличним сведоцима — целом скупштином и публиком, па да не изврће говоре. Сем тога примећује на израз „да оберучке прихваћа владине предлоге“ да се поноси што стоји уз владу која заслужује свако поштовање и сваћа сваке праве потребе народње. Наводи да се инак дешавало, да није ни у начелу ни у појединостима пристајао на неке владине предлоге, с којима се није слагао. Па закључује да не треба да се известилац чуди што ће он увек бити уз владине предлоге докле их буде доносила у корист ове земље и њеног владаоца.

Коста Алковић. Пошто је у једном и другом пројекту адресе усвојено начело да покрај одговора на престону беседу, могу ући у адресу народне жеље и потребе, ја мислим господо, да треба најпре да расчистимо то питање, које и каквог рода потребе треба да иду у адресу,

Ја сам био мњења у одбору а и сада остајем при том.е да су жеље и потребе народне према природи својој од различна значаја и да су оне од њих, које уђу у адресу веће, нужније, значајније и тако рећи изнад оних жеља и потреба, које се другим путем, путем предлога износе пред скупштину и владу. Полазећи с тога гледишта ја сам у одбору обележио две жеље и то: проширење закона о штампи и регулисање извора за одужење државног дуга, и те су жеље ушле у адресу већине.

Одборска мањина нашла је за нужно да за све време рада одборскога ћути и тек по што је адреса већине усвојена поднели су нам готову адресу. Главна разлика између обе адресе та је: што мањина налази да у адресу треба да уђу још и неке друге жеље и потребе народне, и с тога хоћу да кажем о њима неколико речи.

Мањина одборска мисли, да је нужно да се да живљи и јачи израз незадовољству народа, које је произведено неправилним вршењем закона о одужењу народног дуга, а ја мислим да сам израз био јачи или слабији, није главна ствар, но резултат који хоће тим да се задобије, дакле да оно што је у адреси онако благом изреком исказано, није била празна реч за оно место, где је требала да буде чувена и разумевана.

Друга је изјава мањине да се грађани присаједињених крајева у свему изравнају с осталим грађанима српским. Кад бих од заступника тих крајева чуо, да је то заиста њихова жеља, настојао бих свом снагом да им се то учини. Али посланици тих крајева изјављују, да до сада не желе изједначење, а ја налазим, да је било не само непотребно и неполитично, да то у адресу уђе баш и онда, кад би они желили да се изједначе.

Што се тиче упрошћења администрације, ја се нећу упуштати у претрес, јер нисам вичан том послу; али с гледишта целисходности мњења сам да и то не дође у адресу.

На послетку сматрам за дужност да напоменем још и то, да не може никако стојати онај прекор, као да је адреса већине начињена да гове само влади. Ми смо имали доста посла у одбору, док смо супрот назорима неких чланова у одбору и у самој влади продрли с мишљењем, да у адресу могу ући нове потребе и жеље народне мимо онога, што је у престоној беседи. А што рече један млад човек и млад скупштинар, да је адреса већине написана незнам како и по вољи владе, ја му као приватан човек не бих могао опростити, а овде ћу само казати, да су је правили људи који исто тако мисле да одговоре очекивању народа као и сваки посланик овде. Ја сам за адресу одборске већине.

(Наставиће се.)

„Помађарење у Угарској.“

Познат је угарски закон, којим мађарска влада намерава да помађари у Угарској школе, а по томе и остале немађарске народности, а исто су тако познати и говори на угарском сабору, што су тамо држали разни говорници, које за тај законски предлог, а које против њега. Тим поводом изашла је у Монакову у Баварској књига под горњим насловом, састављена по дебатама на угарском сабору. Наслов је књизи: **„Magyarisirung in Ungarn.“** Nach den Debatten des ungarischen Reichstags über den obligaten Unterricht der magyarischen Sprache in sämmtlichen Volksschulen. München 1879, Ackerman (XXXIV. 486. стр.) Како је то најновије дело знаменито са свога предмета, а нарочито и због тога, што ју је написао Немац у Немачкој, то ћемо навести критичка мњења, што су изашла у два немачка листа о тој књизи.

Немачки лист: **Literarisches Centralblatt** у Лајпцигу приказујући исто дело вели ово: „врло поучни садржај речене књиге садржи управо један део источног питања, и књига ова није могла изићи у згоднije време. Док се цела Европа заузима за то, да се једној раји достојно поправи њена тешка судбуна, и док аустријски заступник код порте на томе ради, да се земаљски језици равноправно са турским уведу у званија и судове — обавља се у Угарској један законодавни чин, који треба да је почетак помађарењу свију основних школа, јер званија су већином већ помађарена, које по закону, а које против закона. И то бива у земљи, где између 15 милијона становника мађарском племену само једна трећина припада, и где је од 15,387 основних школа држава подигла само 56, а све остале школе припадају црквеним општинама, под чијим непосредним надзором и управом стоје 89 процената свију основних школа. По званичним податцима било је год. 1869. свега 5818 школа, у којима се на мађарском језику предавало. Одсад треба да се овај језик заведе као облигатан предмет у свима мађарским основним школама, па и у онима од једнога и два разреда. Па сва немађарска деца, којих по најновијим званичним статистичким податцима има на броју 756,567, а у ствари их зацело има више, сва ова деца имају се по министарској наредби приморати, да у једноразредној основној школи н. пр. од 19 недељних часова имају употребити 9 часова на „језикословно и умно вежбање и на мађарски језик,“ па онда 8 часова „на читање и писање матерњем и мађарском језику,“ а за матерњи језик најпосле само 2 часа. И то све мора тако бити и у оним далеким и многобројним крајевима, где мађарско становништво износи само 1

ЛИСТАК.

ПЕТАР ВЕЛИКИ.

Преустројство Русије 1709—1725. год.

(Наставак.)

Доондашња управа војвода и намесника, са многим злоупотребама им, није се допадала Петру. Премишљајући дуго о томе, решио се, да се у Русију уведе иста система управе, ко што је била у Швецкој. То је била система колегија, за све послове, државне обласне, духовне, светске, грађанске и војене. По реду ствари, управа је била подељена на више врсти: све врсте управе припадале су савету, састављеном из три и више чланова, са једнаким правима и обвезама. Решавало се већином гласова. Петар је 1711 основао сенат, а 1718 коначно га уредио. Овај је имао врховни надзор над вршењем закона, право доносити нове предлоге за устројство и управу царевине, доносити и предлагати нове законе, право уводити кога у дворјанство. Сенат се састојао из председника свију колегија и других лица, која је цар назначивао.

Колегије су имале у својим рукама одељиту државну управу. У њиховим рукама концентрисана су била сва дела, односећа се на безопасности с поља и изнутра, а после и државни приходи. За спољну безопасност била је колегија за инострана дела, војена и адмиралска, за унутрашњу јустиц-колегија и главни магистрат, за државне приходе и расходе камер-колегија (доходи), штатс-контора (расходи) и ревизион-колегија; за народно унапређење у индустрији комерс-колегија, мануфактур колегија и берг-колегија. Надзор над законом у целој држави вршио је обер-фискал, којему су били потчињени фискали по свим варошима и градовима. Генерал-рекетмајстер примао је жалбе против неправедног суђења, и подастирао их самом цару, или сенату. Свака колегија имала је свој особити регламан издан царем. Петар је сам врло тачно све те регламане исписао, — и њима утврдио закон, правосуђе и благостање народно.

Ради бољега поретка у провинцијалној управи, Петар је још 1708 г. поделио Русију на 8 гувернија: Московску, Петербургску, Кијевску, Смоленску, Архангелску, Казанску, Азовску и Сибирску. После још усљед завојевања придодате су: Рижска, Ревељска, Нижегородска и Астраханска, а ове су опет подељене биле на своје провинције, којих је било до 39. Гувернијама су управљали гувернатори и вицегувернатори, а провинцијама војводе. Областне колегије, вршиле су под претседништвом гувернатора текуће послове гувернија, — по изданом регламану.

Петар се исто тако старао за просто и ваљано судство. Канио је издати из појединих законских одређења општи кодекс, али и у том га је смрт препречила.

Државни дохотци петороструко су увећани за време Петрова владања, — не новим наметима и порезима, но бољим поретком у постојећих. Г. 1725 износили су држ. приходи 10.186000 р. (до 60 м. по садашњем курсу.) Шведима је платио 2 мил. за Лифландију, а по себи ни копејке не остави дуга. Главни расходи су били: сувоземна војска 4 мил., флота $1\frac{1}{2}$ мил., артиљерија 400.000, гарда 340.000 колегија иностраних дела 700.000, Године 1725 остало је у државној благајни 200.000 рубаља. За Петра су коване прве сребрне рубље, а строго се пазило на чистоту метала.

У војсци је Петар гледао сигурност против спољних и унутарњих опасности, извор поретка. Војничку службу високо је ценио. Сам је прошао све степене, од најпростија војника па до војсковође. Законом је установио, да звање официра даје право на дворјанство, и сваки дворјанин, ма каква племенита рода био, морао је пошту и првенство одати војничким частницима, и да војени чин има првенство над грађанским. Војничка служба била је строга; Петар је хтео, да дворјани постају заслугом, а не само по милости. Сваки дворјанин отпочињао је своју војничку службу положивши први испит пред часничким збором онога пука, у који хтеде да ступи. Заслужне је награђивао медаљама, новцима, селима, орденом св. Андрије, грофовским и књажевским достојанством, а лењивце и кривце строго је казнио. Год. 1716. издао је чувени војнички устав, плод његових многогодишњих војених искустава. Пређашње неуређено „ополченіе“ замењено је редовном војском. Ова се састојала из гарде, војске (армія) и гарнизона. У гарди је било два пука: преображенски и семеновски; у армији 50 пукова пешака и 33 коњице. Редовна војска износила је 180.000. — Флоту је Петар такође заоснивао. У почетку његове владе није Русија имала ни једну галију, а по смрти остало је Русији иза Петра: 46 линијских лађа, 800 лаких војених бродова са 28.000 поморских војника и чиновника.

Индустрија је такође задобила полета за владе Петрове. У то доба основане су прве фабрике: за сукно, оружје, стакло и многе друге. Петар је основао 200 фабрика.

Петар се такође много старао за народно образовање. Дворјанство и духовенство морало се учити наукама, — за прве установио је провинцијалне школе, за друге школе архијерејске. Младе људе слао је у иноземство, да се у разним фабрикама изуче и образују; земљеделце учио је радити земљу, неговати сточводство, кућу водити итд. Још год. 1716. саставио је план за академију наука, а већ 1724. састављен јој је био устав. Петар је преко те академије науке давао и дао правца васпитању руске омладине. У његово доба чланови академије били су њих дванајст научењака, који су се бавили свима научним струкама. Осим тих 12 чланова имала је академија 1 секретара, 1 библиотекара и 4 тумача. Сви ти добијали су плату из државне благајне.

Велика је Петрова заслуга, што је пробудио умне способности рускога народа. Није му било суђено да види око себе велик број песника, историка и научењака, који би га уздизали и славили, као оно Лудвика IV., ал је уништио вековне предрасуде у своме народу, дизао школе, које су лагано, ал тим постојаније и боље уносили у народ луч просвете и сваковрсна напретка. Петар је непрестано говорио, да само оне државе цветају, где влада

проценат, па и у оним круговима где никаква културна потреба не изискује тај језик, и где се шта више према реалним сколностима тај језик мора заборавити, баш кад би се у школи и научио. А на који је начин могао постати такав закон против постојећег права, против пређашњих закона и државних уговора, против државног резона, против најжешћих захтева културног напретка, и против изричне воље немађарских народа у Угарској — све је то разложено у реченој књизи у верном преводу расправе на угарском сабору о тој ствари па онда у врло стварном „уводу“, у коме говоре моћна факта и бројеви. По томе не можемо довољно исту књигу препоручити сваком пријатељу правде и правице; а за државника, и то за немачког државника још је од тог особитог значаја, пошто је онај атентат управљен поглавито против немачких интереса. Тако цинички отворено још није нико говорио, да „желимо не само самосталну, не само независну и слободну Угарску, него и мађарску државу,“ да се дакле без околишења прекида са свима традицијама старе угарске државе, у којој је н. пр. немачка народност као државоправна била признаната, и као што је у Ердељу до скора и била и равноправна са мађарском. Зато је и могао један саски посланик при оним расправама и повикнути: да се у Ердељу оним законом декретује неки нов начин потчињеног одношаја, „неко душевно ропство, коме су објект немађарске народности, и којих приморавање на учење језика својих „господара“ представља жалосну улогу од census in recognitionem dominii.“ Уједно је ова књига као врло поучан прилог психологији народности у Угарској за све Европејце од великог значаја. — (Што се у тој књизи говори о народносним правима немачке народности, то исто важи и за друге неке народности, па наравно и за српску народност. У.)

Други лист, који је ову књигу приказао, то је Шуселкина „Реформа“ у Бечу бр. 45. од ове године. Но пошто нам наше преске прилике не допуштају, да унесемо цео тај књижевни приказ у његовој целости, то ћемо из њега само нека важнија места саопштити нашим читаоцима. Исти лист, говорећи против донесеног закона о облигатном учењу мађарског језика, вели од прилике овако: „Ова нам књига отвара жалостан поглед у унутрашњи рад странака на угарском сабору и изнаша нам онај безобзирни егоизам, што је заслепио ону странку, која данас влада. У тим беседама има таквих тврђења, за које нико не би рекао, да су могућа. Али све се то губи према оном силном утиску, што га добијамо, кад читамо говоре дотичних личности, које су ове држале јавно у парламенту. Др. Полит рекао је о том законском предлогу, да је такав предлог у другој каквој европској изображеној земљи „немогућност“. Сам известилац одма у почетку стао је најжешће нападати оне „друге“ народности. Но у исти је мах морао признати, да од 65 учитељских препарандија мађарска влада само 22 издржава, и да су од оних преко 15 хиљада основних школа само 1731 комуналне, а 13.755 су конфесионалне школе. Па ипак хоће државна власт да свима тим школама без разлике управља! Између говорника је интересантан неки Барос, помађарен Словак, (кукавна Словаци! — У.) који изриком вели, да овај закон оће помађарење основних школа у интересу јавне наставе (!) и да се ни из далека не помишља (!) да се народностима одузме њихов језик и да их помађари (!!) А овамо кукавац са свим лепо признаје, да мађарски језик није у стању, „да природним начином стане на пут упливу европских културних језика“; јер, вели, земља има одвећ мало школа и одвећ мало учитељских снага, а међу овима је врло мален број оних, који би толико знали мађарски језик, да га и другима предају. Па онда опет вели министар просвете, да ни коме ни не пада на ум, да натерује учитеље или децу, да уче мађарски језик, већ се само хоће да пода „прилика“ да га науче (!). За тим устаје Сас Цај и Србин Полит, па казују „да мађарска раса није у стању да својом рођеном снагом ојача, већ мора сисати животну снагу из своје браће, која другим језиком говоре“ (стр. 9.) Они им кажу у очи ово: Народносни одметници „терају шпекулацију са родољубљем, и надмећу се у фарисејској оданости према држави, терају читав занат окривљујући свакога, који не спада у њихову багру“. Сад опет устаје прави заковани Мађар Мочарија, па каже: „да се то не слаже с достојанством ни мађарске расе а ни државе, где има тако мало поштења и искрености“, даље наводи: „нема сумње, да се број душа мађарске расе не може друкче умножати, до ли на рачун броја душа осталих народности; да се поново силом изазивају несрећна времена од године 1848; али с друге стране да то читаво присиљавање не води цели, да је помађарење земље „утопија“ (бесмислица), „нешто сасвим немогуће“, „празан фантом“; да ни број ни државна моћ мађарске расе није у стању осталим народностима импоновати како ваља“. Али све бадава! Шовинисте и букачи имају већину, те после осам бурних седница они са свим на просто донеше закон, за који доиста нико нема снаге, да га изврши. —

Исти лист, а и ми с њиме препоручујемо речену књигу свакоме, кога интересују, угарске народносне прилике. —ћ.

просвета, наука и искуство. Радо се дружио и упознавао са научењацима и вештацима, и домаћима и странима. Од оних са стране особито је дописивао са Лајбницом. Лајбниц је у својим писмима Петру много казивао у прилог основања академије наука. Он је од Петра добијао годишње 1000 рубаља. После сваке победе на мору ил на суву говорио је својим поданицима, да ће све још и боље ићи, ако буду прегли око свога изображења.

Петар је оживотворио и руски језик. Претци његови држаху за лепоту слога, ако се држе строго старих језикословних облика. Народ је одавно већ забацио те старе облике, те створио нов живи језик. Људи писмени и књижевници не хтедоше знати за тај народни језик, но се држаху старих облика. Може се дакле рећи да је био један књижевни, а други народни језик. Петар је писао онако, како је мислио и говорио, и пример његов нашао је подражатеља. Књижевни језик почео се мало по мало сливати са народним. Истина је, да се у то доба у руски језик увукло много страних речи немачких, холанских, енглеских и француских, од чести потребних, од чести сувишних, — но ове последње све су већма нестајале, како се језик непрестано пречишћавао.

Петар се старао, да побољша и оплемени народне особине и обичаје. Видили смо, како је ослободио жене и девојке из затворених тремова, давши им почасно место у јавноме животу. У последњим годинама владе своје завео је вечерње скупове (ассемблеје.) Људи имућнији били су у извесно време ко обвезани, да примају госте зване и незване.

(Свршиће се.)

ДОПИСИ.

Из банатског поморишја 6. дек. Кад се пре неких дана био пронео глас овуда, да се ослобођени Милетић у нашој околини у овом крајњем крају Српства налази, скоро немогох веровати и држао сам да је то као и други гласови у сличним приликама измишљена бајка, или је можда то само глас оживелог и пробуђеног духа Милетићевог, који прострујава Српство и причињава сада као и пре тога, да је он свугде и на сваком месту. Ја би у тим мислима зар и даље тако на јави сањао био, да ме из тога сна не пробуди глас „Заставе“ као она вика у поноћи: ето женика ..... „Милетића у Варјашу ...“ на који глас жижак ми плане у грудима и за неколико тренутака нађосмо се браћа, да одавде одемо на сретење Милетићу у Варјаш; одушевлење, да видимо ослобођеног сокола српског, није нам дало на том путу ни осетити цичу зиму, него шкрипање точкова по снегу још помагаше да боље чујемо неку тајанствену химну, која нам се у милогласним небесним звуцима у души разлегала.

Тако стигосмо у Варјаш, који нам се сад, да боме чињаше, као бели Прилип, а ми као оне три српске војводе, што дођоше да походе свога побратима и питају га за јуначко здравље; ту се свратимо најпре код својих добрих познаника и пријатеља, те се упитамо, да ли Милетић прима посете, и кад нам се рече, да прима; онда најпре одосмо у цркву на службу божију, јер је недеља била, те се ту помолисмо и благодарисмо богу за избављење српског мученика. После цркве упутисмо се управ Милетићу, ох какви нам се рајски осећаји ројише уз пут, са помисли, да ћемо још за који тренут видети узданицу српску, коју смо већ били на мртво оплакали. Још за мало, па кроз маглу уочисмо двор наше мете, који нам се, и ако добро познат, сад указао као неки вилистан, у ком избављени соко своја покрхана крила опоравља. Ево нас већ и у двору, срце нам силно куцаше, као да би радо искочити из груди и пре нас пасти на груди љубљеника, — па ево нас најпосле и у соби, и тек што смо се ставили у положај, ето и Милетића на врати из побочне собе, уђе и стаде пред нас. Са наше стране заори се: живио! а један брат између нас поздрави Милетића овим говором:

„Поштовани господине! Кад је глас вашег ослобођења из сужањства пуко и овамо до нас допрьо, и кад је на тај глас заједно са предрагом вам породицом и сав српски народ смешанеузе радости и жалости пролевао и као из једног грла ускликнуо: живио Милетић! живио цар његов избавитељ! онда сам ја, а самном можда и многи други Србин помислио, да ће оно срце, које је пре три и по године дана из живих недара народа исчупано и до скора у живом гробу затрпано било, да ће то срце сад оживело и слободно, опет се у та иста недра у средину свога народа повратити и новом самосвојственом свежином својом кроз све чланове његове пулзирати. Но како ме је пријатно изненадила вест, кад сам чуо, и на скоро се и из саме „Заставе“ уверио, да се ви, да се велики Милетић овде на страни у нашој близини, у Варјашу, код свог милог сродника као оно Марко у новој механи на опорављању налазите. Е онда не могох срцу одољети, не могох своје жеље утајати, него се дигох са овом тако исто радожељном браћом и ево дођосмо да видимо у каквом је животу Марко, и кад ће Марко бити опет за међдана. Дођосмо да вас поздравимо и да вам изјавимо наше дубоко саучешће у беди и невољи које претрписте у сужањству, да вам изјавимо и нашу неизмерну радост, што вас је бог и милост царска ослободила тога сужањства. Будите уверени да смо ми, да је сав српски народ дубоко проникнут признателношћу и захвалношћу спрама вас, и да високо цени и достојно уважава ваше редко и нечувено пожртвовање за народ свој и да сви живо желимо и једва чекамо, да се што пре опоравити узможете, те да и на даље порадите за срећу, напретак и бољитак милог вам српскога народа. Да вас бог милостиви што пре здрављем окрепи и оснажи, те да се наш велетић Милетић опет поврати и своје старо гнездо заузме и одатле нам на ново пропева ону своју родољубну песму, које рефрен гласи:

Здраво мили роде мој!
Чувај слоге дивни строј,
Да се чује славопој:
Србије душом срцем свој!

и у очекивању да нам се та жарка жеља што скорије испуни, кличемо: живио нам дични сине велики Србине!“ а од нас других громко одјекне живио!

Милетић је круто и као стуб непомично стојећи, пуним израза тронутим лицем и оштрим просецајућим погледом управљеним на поздрављача, говор му до краја саслушао. А после тога, извињавајући се, да због слабости, неможе млого да говори, у кратко рече: да нам захваљује на симпатичној изјави, које он и са више стране добија и које су му једина утеха данас, која му као благи лек на срце пада; обећавајући, да ће и на даље радити за добро свога народа по могућству својих слабих сила. Ми у бурном живио! дадемо израза нашем задовољству на тај одговор.

За тим Милетић рукујући се с нама, понуди нас да седнемо да се одморимо. На ту понуду, коју драге воље примисмо, (да речем сад попут З. Ј. Јовановића). Ми се пред њим посадимо,

Уз свечано-тихи мир.
Да му слику усадимо
Душе наше у оквир.

За тренут два тако свечано-тихог мира, добисмо прилику да Милетића добро посмотримо. Он је средњег; крупног развијеног узраста, јаког телесног састава, пуна лица и румена, оштра погледа и чврста поносита држања, косе и браде седе, ове до полу груди оне до рамена, изгледаше нам сад јако замишљен и забринут. С нама је мало говорио и на разна питања наша у кратко одговарао, на пр. на питање: како се сад налази и осећи? одговори: боље него у Вацу; на питање: како је могао поднети и издржати тегобе тако дуга затвора? одговори: моја ми је тврда нарав помогла; на питање: да ли осећа у себи још оне своје енергије за јавни рад? одговори: воља је ту, но тело ми је ослабило.

После четврт часа таког и другог разговора, опростимо се од њега и тим се заврши наша посета Милетићу, која ће нам као најлепша успомена довека у души и срцу урезана остати, којом стекосмо и то уверење себи, да смо се једном родољубивом другу по могућности одужили, дај боже, да се и други тако и боље одужују, па ће срећа бити нам све већа.

Т. — **Париз** 16. дек. — Од кад је пронађен, термометар (топломер) у Паризу још никад није опажена оволика хладноћа. Године 1795 била је нека љута зима, налик на ову, али опет не овака, јер тада је термометар показао једне једне ноћи 23° испод нуле, а ове године више ноћи хладноћа је догонила до 24 степена ромирових. Дакле ни у сто година једаред не бива у Паризу зима овако строга, као што је ова. Овдашњи свет није навикао на оваке зиме, па нема за њих ништа припремљено. Ни собе, ни камини ни количина дрва и угљена, ништа није удешено за оваку ужасну зиму. Река Сена се заледила и Париз већ трпи оскудицу у угљу, који се највише троши. Сиротиња као мухе мре: сваки дан по сиротињским кварталима налазе по кућама мртве жене, децу, људе, који су помрли од глади и зиме. Пре три четири дана изађе овај позив у овдашњим новинама: „Господо скупштинари! Господо сенатори! Господо министри! Затварајте ваше седнице, прекрајујте ваше дебате, маните све и прионите само ако можете спасти оне хиљаде породица које данас сутра чека смрт од глади и зиме.“ Услед велике хладноће и снегова престали су многи радови. Сиротиња је остала без рада и хлеба. Ако ова зима подржи овако само још две недеље, половина париског становништва помреће од глади и зиме.“ И заиста грозно се умире: врућица бесни по сиротињским радничким предграђима. Да се одбрани сиротиња од глади и зиме, скупио се овде одбор, коме је на челу жена и кћи председника републике Гревија. Одмах први дан скупило се преко милијон франака прилога.

Еј зала Французима, који се тако старају за своју сиротињу!

Нови Сад 11. децембра. Данас пре подне, ко је год мотрио, могао је спазити неко живље кретање и радост у овдашњем грађанству српском. Без крика и клопота, лепо у тишини збираху се Срби новосађани, а нарочито трговци, да зборно поздраве добродошлицом дра Свет. Милетића. У том многобројном збору видесмо и многе знанце и пријатеље милетићеве из околине, који час пре похиташе амо тога ради. У име збора грађанског поздрави Милетића Стеван Јефтић, на којо му се Милетић срдачно у неколико речи захвали. За тим је поздрав тај наставио и попунио др. Милан Лакић из Чуруга у име чуружана, и на послетку довршио врдничанин један. По том је приспео други збор, исто тако многобројан, „Задруга Срба занатлија новосађана“. у име које поздрави Милетића председ. задружни, часна старина Живко Ђурић. Милетић је и овоме збору срдачно захвалио се на толикој љубави и братској добродошлици. Бурно живио пратило је како поздраве, тако и отпоздраве милетићеве. За тим су се ређили омањи зборови и личности појединце. На лицу у свакога могао си видети и шчитати радост и весеље, што након толико времена, након тавничења и патње свак сагледа Милетића, у добри час, здрава и на беседи вољна. Поздрављачи се разиђоше исто тако у тишини и на миру, као што и дошли беху. Сваком, рек'би, срцу одлахну, што прилику улучи, да одужи и опет што пре дуг љубави и признања свом и свог народа великоме пријатељу, Милетићу.

** Прошле недеље, као што јависмо, био је велики састанак овдашњих занатлија у дворани магистратској — ради оснивања занатске школе у Новоме Саду. Председник новосадског одељења земаљске индустријске задруге будапештанске, Молнар, разјасни најпре немачким језиком смер овога састанка а за тим почасни члан „Задруге Срба занатлија“ проф. А. Сандић, настави то исто и разјасни српски. Ст. В. Поповић замољен као стручњак, да на овај састанак дође — изведе опширно, шта су и шта треба да су занатске школе и каквих где већ има у земљама напреднијим и просвећеним. Из разлагања његовога понајбоље прихвати се начин и уређење вечерњих школа занатлиских с допуном, у дне празничке, а од учевног плана рачунање и познавање историје заната и робе занатске с најпотребнијим вежбањем у стилистици занатлијској итд. Што се тиче језика предавног, нагласи најпре занатлија А. Алексић, а по том К. Грозингер, да ваља да буде то језик по већини ученика, не искључујући ни тумачење и на другим језицима ученика исте школе. По што једногласно усвоји се одлука, да се поради око оснивања те школе и изрече прека потреба, изабран буде одбор дванаесторице — шест чланова „Задр. Срба занатлија“, а других шест „Првог новосад. занат. друштва“ (немачко мадарског). Тај одбор саставиће нацрт за устројство и план учевни исте школе, предложити изворе за издржање јој, спремити представку на ововарошко представништво итд., те ради коначног утаначења сазвати опет оваки састанак занатлијски и рад свој истоме поднети.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

(При закључку листа приспео.)

НИШ 11. дец. Финансиски одбор против министра решио слободан разнос поштом новина, књига. Ристић сутра подноси привремене конвенције. Савршен реципроцитет.

НОВИЈЕ.

— У седници сабора троједне краљевине 8. о. м. примљен је са 44 против 13 гласова зак. предл. о продужењу финанс. поравнања с Угарском. Дебата је била бурна и трајала је и пре и после подне. За предлог говораху: Михајловић, Мажуранић, Мишкатовић. Живковић, Ђурђевић; против: Врбанић, Војновић, Фолнеговић, Марјановић.

— Напредњачки клуб уставоверне странке аустријског царевинског већа закључио је 8. о. м. у след гласања о обранбеном закону, да се позову његових седам чланова, који су од стране клуба изабрани у стални одбор двадесеторице и једног свеколике уставоверне странке, нек иступе из тог одбора. Тим је раскинута заједница уставоверне ттранке.

— „Жур. де Ст. Петерб.“ јавља, да су све силе Порти живо представиле, како је нужно, да наредбе берлинског уговора гледе Плаве и Гусиња не остану дуже мртво слово.

— „П. Л.“ телеграфишу 8. дек. из Цариграда, како је мин. спољашњих, Сава паша, изјавио руском пословођи, Онцу, да је по гласу потоњих пећких вести Муктар паша послао 3000 низама са свим под Гусиње. По свему се може човек надати, да ће се Плава и Гусиње мирним начином предати Црној Гори.

— Истом листу телеграфишу из Берлина, да су руски посланици Убрил и Новиков позвани у Петроград, да с Горчаковим ковферишу о важним стварима. Посланици ће после нове године отићи у Петроград.

— Из Петрограда се званично јавља, да болест руске царице постаје све то опаснија. (Царица болује од запаљење плућне опоне.)

— У след грчке споменице, у којој грчки комисари за уређење грчко-турских граница веле, да ће се комисија за луду састајати, ако Турци од своје стране не предложе дефинитивну границу, управио је Сава паша 7. о. м. ноту

на грчке повереника, у којој разлаже, да се комисија до сад тако често морала с тога одлагати, што је ваљало проучавати грчке споменице, које су тако често поднашане. И последњи грчки предлози о новим пограничним пругама мораће се дуже време проучавати, тако да се не може одредити дан, кад да буде идућа седница. Он ће и пак гледати, да се комисија што пре састане, Сава паша жали, што Грци прете, да ће прекинути преговоре, апелује на мирољубље, преклиње грчке комисаре, нек се махну крајњих средстава, која нису ни оправдана, нити су у интересу обеју земаља.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

КУЋЕВНИ ЛЕКАР

или најважнија упутства при лечењу свију болести као и за очување здравља.

Према приликама у којима српски народ живи и по најновијим медицинским делима и своме вишегодишњем искуству

саставио

Др. Н. Сремац, практични лекар.

По нашем мњењу нема за човека кориснije науке од оне, која учи, **како да се човек очува здравим, а кад се већ једном разболи, како да се излечи од дотичне болести.** Ко то зна, тај има највеће благо на свету. Јер без здравља нема ни блага ни уживања.

Па кад је збиља тако, онда нам је нужно знати од куд долази болест и кад је већ ту, како ћемо се беде опростити. Варошани имају лекара, али наш свет по селима изложен је болештини, тако рећи на милост и немилост. Многи ли је и многи од обичне грознице платио главом, да и не спомињемо врућицу, шарлах и друге опасније болести, а то само за то, што није знао ни од чега болује, нити каква му опасност од ње прети.

Да би се том злу колико толико на пут стало, решили смо се, да издамо о нашем трошку дело, које је намењено нарочито оном нашем свету, који нема прилике, да се што чешће са лекарима о својој болести посаветује. Ово је дело тако удешено, да ће се сваки у првој нужди моћи помоћи и без лекарског савета.

Најглавнија је циљ овој књизи та, да не мора човек за сваку ситницу лекара из далека потрзати, јер ће у њој наћи савета за све случајеве и прилике, шта и како ваља у болести поступити, док не би лекар дошао, или ако би се болест на боље окренула, док не би болесник оздравио.

Да би наш свет што више појма о овој књизи имао, саопштићемо овде у кратко њезин садржај.

1. Означење **свију** болести са њиховим **појавама** и **напутак**, како ваља **употребљавати** у њима **лекове.**

2. Тумачење оних речи, које нестручни не разумеју.

3. Разјашњење: како се **лечи водом**, и други начини лечења, као: **хомеопатија, алопатија** и **биљождерство.**

4. Опис оних средстава и оруђа, што су при виђању нужна, као: кљеште, штрцаљака (клистира), привеза и њихово употребљавање, као што је: мењање купица, пијавица, уштрцавање, (клистирање), умотавање у хладне чаршаве, тарење хладном водом итд.

5. набрајање и означење оних лекова, које свака кућа треба да има у местима, где апотеке нема, као и то како и колико у разним болестима од тих лекова узимати ваља.

6. Како се разна купатила праве, која се код куће обавити могу, као гвожђане, слане, биљне, топле и хладне купке.

7. Упутство за најважнија купатила и она места, где се ваздухом, сурутком и другим средствима лечи.

Затим следују сви лекови, како се зову и под каквим се именом из апатеке добити могу.

Болести теку азбучним редом. Није нам могуће ни навести све оне болести, које се у овом делу спомињу, како постају и како их ваља лечити, јер би само њихови називи изнели више штампаних табака.

Господу свећенике, учитеље, трговце и занатлије по селима, молимо да свом снагом настану око што већег распростирања ове књиге.

Књига ова износи око 23 табака а цена јој је ф. **1·20** или **2** ½ динара. У фином платну повезано ф. 1·80 или 4 динара. Скупљачима дајемо на 8 књига 1 на дар.

Рок претплате траје до Божића п. г.

У Аустро-Угарску слаће се књига с платом у наточ (per Nachnahme), а из осталих земаља умољавамо г.г. скупљаче, да нам новац **у напред** у потпуно паплаћеном писму пошљу.

За Србију прима претплату књижара В. Валожића у Београду и свака окружна књижара.

Панчево о Аранђелову 1879.

Књижара браће Јовановића.

Још се може добити

„ОРАО“

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

за 1880 годину.

Цена 50 н. или 1 динар.

Наручбине из Србије ваља упућивати књижари В. Валожића у Београду, из осталих крајева подписатој штампарији.

Ко наручи за готов новац или на распродају у више примерака ових календара добија према количини наручбине већи и највећи рабат.

У Н. Саду о св. Николи 1879.

Накладна штампарија А. Пајевића у Новом Саду.

НАЈНОВИЈА ИЗДАЊА КАО БОЖИЋНИ ДАРОВИ

ШТАМПАРИЈЕ А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

сад су баш угледала света, и нека су што топлије препоручена српској читалачкој публици.

ИЗ СРПСКОГА ЖИВОТА
ПРИПОВЕТКЕ
Стевана В. Поповића
изворни списи књига I. на 8-ни, 18 штампаних табака на финој хартији.
Цена 1 фор. или 12 гроша чарш,

ЕНОХ АРДЕН
ОД ТЕНИСНА
превео **Змај-Јован Јовановић**
8-на, 4 штампана табака са илустрованим корицама, на финој хартији.
(Ово је дело наградила „Матица Српска.“)
Цена 50 новч. или 5½ гр. чарш.

БАДЊАК
дарак доброј деци
ОД ЧИКА СТЕВЕ
са 14 слика и лепим илустрованим корицама
У књизи су и лепе четири са свим нове песме од чика-Јове Змаја. Цена је укориченој књизи у тврдим корицама само 25 новч. или 100 пара.

ЂИМНАСТИЧНЕ ИГРЕ
ЗА СРПСКЕ НАРОДНЕ ШКОЛЕ.
Први део. Просте и редне игре, игре са испомоћи и сметњама, слободне игре у пољу и на игралишту
по најновијим немачким изворима
написао **Ђорђе Глибоњски,**
учитељ на српској вишој девојачкој школи
12 штампани табака на 8-ни са 93 слике.
(Ово је дело наградила „Матица Српска.“)
Цена 1 ф. или 12 гроша.

АСТРОНОМИЈА
ОД Н. ЛОКИЕРА
члана краљевског друштва у Лондону
с немачког превео
Др. Ђ. НАТОШЕВИЋ,
са 47 слика. (Ово је дело као 7-ма свеска „Почетница природних наука“ које су пре тога такођер у нашој накладе већ изишле и могу се добити свих седам свезака тврдо укоричених за 3 фор. 50 нов.) 8-на, 8 табака.
Цена 50 новч. или 6 гр. г.

СРПСКЕ НАРОДНЕ ЗДРАВИЦЕ
О СЛАВАМА, КРСНОМЕ ИМЕНУ И ДРУГИМ ПРИЛИКАМА
како се наздрављају
у Боци Которској, у Херцеговини, у Босни и у Србији.
Издање за народ.
ЦЕНА 20 НОВЧ.

О ТЕЛЕСНОМ ОДГАЈИВАЊУ ДЕЦЕ
по професору др. Ј. Стајперу
од др-а РАДМИЛА ЛАЗАРЕВИЋА
8-на 4½ табака. — Цена 20 н.

ЗНАМЕНИТИ БОКЕЉИ
пише **Томо Кротов**
8-на, 34 стр., св. I. у којој су животописи два знаменита Србина из Боке Которске.
Цена 10 нов. или 1 грош чарш.

ЗАВЈЕТ ИВАЊСКОЈ ГРАДИНИ
БОСАНСКА ПРИПОВЈЕТКА
од П. Деспотовића
Цена 20 новч. или 2 гроша.

Ко на више поручи ових књига дајемо 20—25 проц. рабат према величини наручбине, а дајемо и у комисију ове књиге познатим нашим растуривачима књига. Наручбине обављамо уредно и брзо.

☛ Овом приликом јављамо, да ће до идуће нове године у нашем издању изићи: Светосавски дар одраслој омладини:

Књига најважнијих проналазака у XIX. веку. Написао Стеван В. Поповић епарх шк. референат. — Књига ће изнети 10 штампаних табака на великој осмини, **лепој и јакој углађеној** хартији, биће урешена са **40 уметнички израђених слика**, увезана у тврде сходно илустроване корице. — Књига је писана лако и разумљиво, те ће бити од велике користи **одраслој омладини а и свакоме који је рад да проучи шта су изумели највећи умови.** Цена је књизи 1 фор. а. вр. За Србију 12 гроша. Школским одборима и свакоме кад на више поручи дајемо 20—25 по сто рабата.

КЊИЖАРА ВЕЛИМИРА ВАЛОЖИЋА У БЕОГРАДУ.

ПРЕТПЛАТНИ ПОЗИВ НА КЊИГУ:

ПРИПОВЕТКЕ МИЛ. П. ШАПЧАНИНА

IV. књига

ХАСАН-АГА

историјска приповетка по Чајковском, Куниберту и казивању сувременика

Цена 2 динара или 1 фор. ауст. вред.

Књига износи 22½ табака.

Скупљачи претплате на 5 предбројника добијају једну књигу бесплатно.

Књига ће се разаслати поштом о трошку књижаре.

Ова IV. књига Шапчанинових приповедака излази у дрojаком издању: за оне, који имају I, II. и III. свеску, излази IV. свеска у истом облику, а за оне који их немају, који би је хтели имати засебно, као што и јесте засебна прича, излази у другом облику и лепим илустрованим корицама. Илустрација приказује једну од најглавнијих и најлепших сцена из саме приповетке.

Скупљену претплату треба послати потписаној књижари **до 25 децембра.** После тога времена одмах ће се књиге разашиљати.

Приповетке Милорада П. Шапчанина познате су нашој читалачкој публици. И Хасан-Ага не изостаје иза оних, које су до сада угледале света. Наши књижевни листови признају Шапчаниновим приповеткама својства, која имају изврсни књижевни производи ове врсте. Нема много књижевника који као он владају разумљивим, лепим и уметничким слогом. За ово је Хасан-Ага један од најбољих доказа.

У Хасан-Аги приповедају се устанци нашег помухамедањеног народа у Босни, устанци, којима се желело збацити власт Османлија и васпоставити народну босанску владу. Устанци су се свршавали с двојаким успехом: први у корист бораца за босанску слободу, други њиховим поразом. По у оба рата показаше наши мухамедовци ретку истрајност, примерно јунаштво, непомирљиву одвратност према Османлијама. Њихово срце привлачило их је земљи, приближавало осталој својој браћи православној и католичкој — али још неослобођени од неповољних утисака минулих историјских догађаја више одушевљени мухамедовством него својом народношћу, пропадају они поцепани и растргани, губе се у виговима и клопкама понајвише хришћана-странаца, који, пробисветски солујаше се у османску империју, већином да помогну скрхавати и искорењавати оправдане покрете разно родних народних живаља по широкој царевини. Особито су просто и лепо нацртани религиозни, породички и друштвени обичаји наше браће Мухамедоваца, обичаји, који су већином српског и хришћанског порекла и који се ни мухамедовством нису дали сломити ни искоренити.

У Београду 3 децембра 1879. **КЊИЖАРА ВЕЛИМИРА ВАЛОЖИЋА.**

НА ЗНАЊЕ.

Овогодишња главна скупштина „Матице Српске“ одлучила је, да се од сада „Летопис“, и то почињући од свеске 120., на поклон даје свима онам члановима матичиним, који су исплатили цео прописани улог за чланство.

Трошак на поштарину за разашиљање подмирује сваки члан за себе.

Према тој одлуци даје се на знање дотичним члановима, да могу „Летопис“ од сада од књиговође матичиног Арона Поповића о свом трошку примати.

Из седнице управнога одбора „Матице Српске“, у Новоме Саду 15. (27.) новембра 1879.

НА ЗНАЊЕ.

Овогодишња главна скупштина „Матице српске“ одлучила је, да се до сад штампани „Летописи“ поклањају, на захтевање, српским црквеним општинама за њихове школске библиотеке, али да они сами подмирују трошак око разашиљања.

Дајући то на знање, позивају се све српске црквене православне општине, које би на споменуту цел желиле набавити „Летописе“, да се тога ради обрате на управни одбор „Матице српске“.

Из седнице управнога одбора „Матице српске“ у Н. Саду 15. (27.) новембра 1979.

Курс бечке берзе 11. (23.) дец.

5% металица	68.75
5% народног зајма	70.—
Аустријска златна рента	81.—
Сребро	100.54
Ц кр. дукати	5.51
Наполеондори	9.81
Немачке марке	57.70

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ

На упражњено парохијско место у Бежанији овим се поново стечај расписује.

Свештеничкој удовици припада половина свију парохијских прихода до 20 фебр. 1880 год.

Проситељи имају своје нужним сведочбама снабдевене молбенице за 4 недеље, рачунајући од дана првог уврштења расписа овог, овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне, у Карловци 14 новембра 1879 држане.

1—3 КОНЗИСТОРИЈА АРХИД. КАРЛОВАЧКЕ.

СТЕЧАЈ.

По вис. налогу слав. епарх. школ. одбора у Темишвару отвара се стечај, на скоро отворену нову школу за мушку и женску децу; а сада се иста школа промењује у чисто женску, за коју је нужна учитељица, која ће децу осим прописаних предмета школских и ручном раду женском учити. — Плата је таквој 350 фор. а. вр. и слободан стан.

Тако исто за попуњење једне мушке школе са сталним учитељем, на којој већ од две године постоји привремени учитељ и који је овдашњи тражи се један учитељ. —

Плата је овоме 500 фор. и стан из 1 собе, кујне и коморе, с баштом. —

Молбенице добро инструиране имају се поднети овомеcтном шк. одбору. — Рок пријаве траје до 18 јануара, дан избора 20 јануара 1880 год. п. ст. к.

Из седнице одборске обављене 2 децембра 1879.

У Карлову протопопијату Вел. кикиндском.

У отсуству председника

ВАСА ЛАЛИЋ перовођа. ЉУБОМИР КОВИЧЕВИЋ подпредседник.

Најзгоднији дарови

О БОЖИЋУ И НОВОЈ ГОДИНИ

за госпође и госпођице јесу без сумње фине женско тоалете, као: омотачи, огртачи, мантили, палетоти, путнички и за кишу огртачи, који се због тога, што је сезона на измаку, па да би се стовариште што пре растурило. до **краја декембра** по знатно спуштеној цени продају само у

2—3 **бечком помодном салону за женске** у гостионици код „зеленог венца“ у I. спрату.

ДАРОВИ ЗА БОЖИЋ И НОВУ ГОДИНУ

за велико и мало, могу се најјефтиније купити код

ЈАУСА

преко пута од „гвозденог човека“

У НОВОМЕ САДУ.

Играчке за децу, светиљке и разноврсна роба од метала распродају се испод фабричке цене.

Тако исто продаје се врло јефтино у највећем избору роба од истиве и ћилибара, а јемчи се, да је иста права.

ОГЛАС

Услед закључка равнатељског вијећа част нам је приобћити да је подписати завод знизио камату на новчане улоге од седам постотаках на шест постотаках.

За све старије новчане уложке ступа такођер речена каматна мјера са првим јануаром 1880 у крепост, ако већ прије 6% укамаћење уговорено није. —

У Вуковару 14 децембра 1879.

2—3 **Штедионица у Вуковару.**

По највишем налогу Његовог ✠ ц. и кр. апостолског Величанства.

Богато снабдевена, од ц. кр. лутријске управе зајамчена

VII. ДРЖАВНА ЛУТРИЈА

за добротворне цели заједничке војске.

Две трећине чистог прихода припадају фонду ручне стипендије за кћери официрске и војничи чиновника а једна трећина употребиће се за лакше васпитавање подофицирски и солдачких кћери и женски сирочади.

6272 згодитка у савакупној вредности од **230.200 фор.**

1 главни згодитак **70.000** у аустр. нотној ренти | 1 главни згодитак **10.000** у аустр. нот. ренти
1 „ „ **20.000** „ „ „ „ | 1 „ „ **5.000** „ „ „ „

Даље **18** претходних и наврадних згодитака сваки од **1000** фор., **500** фор. и **200** фор., **10** згодитака сваки од **1000** фор., **20** згодитака сваки од **500** фор., **40** згодитака сваки од **200** фор. и **80** згодитака сваки од **100** фор. аустр. нотне ренте, на послетку згодитака у готовом од **40, 20** и **10** фор. у свему **79.000** фор.

Извлачење неодложно 31. јануара (12. фебруара) 1880.

☛ **Једна срећка кошта 2 фор. аустр. вредн.** ☚

Поближе се може дознати из распореда, који се поред срећака у оделењу државне лутрије Stadt Riemergasse 7, II, Stock im Jacoberhofe као и код свију продаваоца исти срећака бесплатно добити може.

Срећке се шаљу бесплатном поштарином.

Од ц. кр. лутријске управе Беч 1. децембра 1879. 1—5 **Карло Латур од Турмбурга** ц. кр. дворски саветник и управитељ лутрије.